

Gerda van Wageningen

Niet zonder jou

Spiegelserie

Zomer & Keuning

HEEL EVEN GREEP KLARIJN LETTERLIJK MET HAAR HANDEN IN HET haar. Was het ooit zo'n bende geweest in haar huis? Vast niet! Met een zwaar gevoel in haar hoofd trok ze haar ochtendjas dichter om zich heen en zette ze het apparaat aan om een kop koffie te zetten. Ziezo, wakker worden en dan op haar gemakje bijkomen op deze fraaie zaterdagmorgen. Even diep ademhalen! Koffiedrinken. De bende liep heus niet vanzelf de deur uit, daar was ze de hele morgen wel zoet mee. Haar man Maarten sliep nog en hij had zelfs, bij wijze van uitzondering, de hele nacht doorgeslapen. Gelukkig maar. Linda en Louise, hun achttienjarige tweelingdochters, zouden zich waarschijnlijk niet voor het middaguur beneden laten zien.

De koffie was klaar en met het dampende vocht in het beker-tje ging ze op de bank zitten. Ze was moe, maar het was gisteren dan ook een enerverende dag geweest. 's Morgens was de diploma-uitreiking geweest. Allebei haar dochters waren geslaagd, Louise zelfs met bovengemiddelde cijfers. Louise was ingeloot voor de studie medicijnen aan de universiteit van Leiden. Haar grote wens was om arts te worden. Het liefst kinderarts, en die mogelijkheid was daarmee binnen haar bereik gekomen. De tien minuten jongere Linda ging een hbo-opleiding volgen in Groningen. Groningen!

Even kromp haar moederhart samen. Twee kinderen, twee dochters, haar tweeling die jarenlang zo veel vrolijkheid in huis had gebracht, en binnen enkele weken zouden ze allebei uitvliegen. Binnenkort zouden ze met hun vertrek een verschrikkelijke stilte achterlaten. O, Klarijn was apetrots op ze, maar diep vanbinnen, als ze heel eerlijk naar haar eigen gevoelens keek, wist ze dat de meisjes een onvoorstelbare leegte achter zouden laten als ze straks waren vertrokken.

Linda had al een kamer gevonden in Groningen. Ze waren er

met elkaar wezen kijken. Over drie weken zou ze de sleutel krijgen, dan kon er worden geveerd en behangen en vanzelfsprekend zou Klarijn komen helpen met schoonmaken. Aan haar vader had ze toch niets, had Linda nog gemompeld en Klarijn kon gelukkig voorkomen dat ze daarop had gereageerd. Louise had wel iets op het oog in Leiden, maar ja, daar was veel vraag en weinig aanbod. Het was afwachten of ze op tijd een plekje voor zichzelf zou kunnen vinden.

De studie van de meisjes zou de komende jaren een zware wissel gaan trekken op hun inkomen. Daar maakte ze zich als moeder best wel zorgen over. Maarten had tot voor kort tegen weten te houden dat Klarijn meer ging werken dan de drie ochtenden die ze nu werkte, aan de balie van een woningstichting. Hij had haar nodig, beweerde hij. Hij was immers vaak ziek en dan kon ze hem toch niet steeds opnieuw zomaar alleen en zonder verzorging of een beetje aandacht aan zijn lot overlaten?

Er volgde ongemerkt een nieuwe diepe zucht. Door de veranderde omstandigheden móést ze wel meer gaan werken, en bovendien had ze de gelegenheid haar werkzaamheden uit te breiden naar vier dagen tot drie uur in de middag. In plaats van de twaalf uur die ze nu per week werkte, zouden dat er vieren-twintig worden. Het extra geld zouden ze maar al te goed kunnen gebruiken nu de meisjes gingen studeren, had ze de laatste dagen steeds vaker tegengeworpen. Alleen al de kamerhuur van de meisjes zou meer bedragen dan ze als studiebeurs zouden ontvangen! Er moest dus dringend meer inkomen komen, want ze gunden hun dochters immers een onbezorgde studietijd, zonder torenhoge schuldenlast achteraf? O, de meisjes hadden er totaal geen problemen mee zelf stevig de handen uit de mouwen te gaan steken, maar Klarijn was bang dat te veel uren aan bijbaantjes ten koste van een vlot verlopende studie zou gaan. Linda beweerde dat ze best ergens een baantje zou kunnen vinden in een of andere eetgelegenheden, was het niet in Groningen,

dan mogelijk ergens niet te ver daarvandaan. Haastig had Klarijn geopperd dat ze in de weekeinden thuis kon zijn, als ze hier in de buurt een weekendbaantje zocht. Maar Linda had resoluut haar hoofd geschud. 'En jij dan zeker elke week opgezadeld worden met mijn was en mijn vriendenkring? Niks hoor, mam. Ik vind daar wel wat en kom dan gewoon één keer in de maand naar huis.'

Ach ja, kleine kinderen werden groot en vlogen uit. Ze zou er alleen een poosje aan moeten wennen. Gelukkig had ze haar man nog, haar moeder, en ook een goede vriendin, en hield ze erg van wandelen in de vrije natuur.

Ze nam het laatste slokje koffie en stond toen resoluut op. De komende maanden zou ze vanzelf wel merken hoe het leven van haar kinderen zich zou gaan ontwikkelen. Nu was het belangrijk dat ze de meisjes de ruimte liet om hun eigen leven te gaan leiden. Maarten trok, zeker de laatste jaren, een zware wissel op hen allemaal. Hij maakte opmerkingen waardoor de kinderen al te gemakkelijk met schuldgevoelens werden opgezadeld. Hun arme, zieke vader. Ja, ja!

Op dat moment droogde Klarijn manmoedig haar ongemerkt vochtig geworden ogen en ging ze aan de slag. Eerst alle losse troep verzamelen en opruimen. Wijnflessen voor de glaskak, bierflesjes in de oude boodschappentas omdat daar statiegeld op zat. Resten hapjes en nootjes en wat al niet meer, verzamelen in een vuilniszak. Ze was vannacht rond een uur of vier eenvoudig te moe geweest om wat dan ook nog te doen.

Eerst waren ze gisteravond met hun vieren uit eten geweest om het behalen van de felbegeerde diploma's naar behoren te vieren. Daarna zouden klasgenoten en vrienden en vriendinnen van de hockeyclub van Louise en de badmintonclub van Linda langskomen. Negen uur, tien uur, er kwam niemand en Klarijn maakte zich daar al zorgen over, maar werd door haar dochters uitgelachen. Het tijdstip waarop jongelui tegenwoordig uitgin-

gen, was wel even veranderd sinds de tijd dat hun ouders jong waren geweest! Dat wist ze toch?

Toen om halfelf de eerste jongelui binnendruppelden, had ze goedbedoeld haar man over weten te halen voor een wandelingetje in de omgeving, een grote nieuwbouwwijk in Barendrecht, waar ze ongeveer tien jaar geleden een eengezinswoning hadden gekocht die niet ver van het winkelcentrum lag. Het was inmiddels uitgestorven op straat, op een enkele hondenbezitter na en wat opgeschoten jongelui die zich op duistere hoeken verzamelden en waar ze in haar eentje nooit van zijn leven langs had durven lopen. Toen ze een uurtje later terugkwamen, was het feest in volle gang geweest, met de bijbehorende herrie en drukte. Ja, ze had de burens van te voren allemaal gewaarschuwd met een briefje. Ze hadden afgesproken dat de herrie enigszins binnen de perken zou blijven, en dat het om twee uur 's nachts over en uit zou zijn. Maarten was al snel naar boven gevlucht, om zich achter zijn computer te verschansen. Zelf was ze met een boek in bed gaan liggen, best wetend dat er van slapen niet veel terecht zou komen zolang het feestgedruis beneden voortduurde. Om twee uur had ze haar kleren weer aange trokken en was ze even beneden gaan kijken.

Ze schatte dat er op dat moment een stuk of twintig jongelui in huis waren. Nee, ze had niets durven opmerken over dat het inmiddels wel bedtijd was of zo, en dat het feest nu mooi genoeg geweest was. Ze had wat gepraat hier en daar en was een halfuurtje later weer naar boven gegaan. Maarten was met een koptelefoon op achter de computer in slaap gesukkeld, zag ze toen ze daar om de hoek keek. Ze liet hem daar maar, tot het stiller zou worden. De burens klaagden niet. De herrie was gelukkig wel wat gedempt en er klonk meer gegiechel en gestommel. Ach, wijn en bier waren voorhanden, geen echt sterke drank, en ze had toen ze beneden was ook geen vreemde luchtjes geroken van joints of andere zaken die ze hun dochters

altijd hadden verboden, maar je wist natuurlijk nooit wat er door hun vrienden werd meegenomen. Er brandden fakkels in de achtertuin. Op banken en stoelen zaten stelletjes te zoenen. Klarijn sloot haastig de gordijnen van haar slaapkamerraam. Rond vier uur was alles eindelijk stil geworden en had ze haar dochters op hun tenen naar boven horen sluipen. Ze had Maarten wakker gemaakt, die daarop slaapdronken in bed was gekropen en was zelf ook in slaap gevallen, om al om acht uur met een zwaar hoofd wakker te worden. Nu moest de bende opgeruimd worden.

Een hoofdpijnpijlletje en twee boterhammen met kaas deden echter wonderen, en met een redelijk opgelucht gevoel in haar hart gooide ze drie zakken met afval in de container, zette ze de tassen met glas in de auto, een voor de glasbak en de ander voor statiegeld. Straks ging ze eerst boodschappen halen!

Ze zeemde tafeltjes en kastjes af en tegen halftwaalf was ze zover dat ze de huiskamer kon stofzuigen. Ziezo, die was op orde!

Nu eerst met een sopje door het toilet en daarna een flinke scheut bleek erin. Na het intensieve gebruik van de vorige avond vond ze dat wel een verantwoorde milieuzonde. Daarna moest ze boodschappen gaan doen. Nee, eerst nog een kop koffie. Dat was de olie waarop haar machine liep, zei Maarten soms. Wel, hij had gelijk. Ze nam er een flinke plak ontbijtkoek bij.

Ze reed meteen daarna naar de supermarkt om het nodige voor het weekeinde in huis te gaan halen en toen ze tegen een uur weer thuiskwam, zat Louise haar lodderig aan te kijken. 'Ik heb al koffie gemaakt, mam. Het was een gaaf feest, hè?'

'Als jullie genoten hebben, zeker,' glimlachte Klarijn. De hoofdpijn kwam inmiddels weer opzetten, dus nam ze opnieuw een tabletje in. 'Ik heb verse broodjes gekocht. Wat wil jij erop?'

Ze smeerde een paar broodjes en legde die op een bord, dan

konden Maarten en Linda ook wat nemen als ze beneden kwamen. Op haar tenen sloop ze naar boven.

Maarten zat ongewassen achter de computer.

‘Ben je al wakker?’

Hij keek op. ‘Ja, schat. Staat het eten klaar?’

Nog net op tijd hield ze een zucht binnen. Het begrip vrouwenemancipatie scheen altijd aan haar man te zijn voorbijgegaan, maar het was natuurlijk haar eigen schuld dat ze dat had laten gebeuren.

‘Er staan broodjes en je kunt koffie maken. Ik heb trek, dus ik ga vast eten.’

Hij stond op en liep achter haar aan de trap af. ‘Ik heb geen last van het feest gehad. Ik heb gewoon de koptelefoon opgezet met muziek erop.’

Ze schoot in de lach. ‘Ja, en je bent achter de computer in slaap gevallen,’ merkte ze op.

‘Is dat zo? Volgens mij niet, want ik ben gewoon in bed wakker geworden.’

Ze hapte gretig in een broodje. Het tabletje begon te werken en het drukkende gevoel in haar hoofd werd weer minder. Even later kwam ook Linda beneden, ongewassen, met uitgelopen make-up die ze niet had verwijderd voor ze ging slapen en piekharen die alle kanten op stonden. ‘Ha mam, zijn de kaboutertertjes langs geweest?’ Ze keek waardierend om zich heen in de opgeruimde kamer.

‘Als ik in de spiegel kijk, zie ik dat kabouterkje.’

‘Dan heb je het druk gehad, mam. Als we vanavond patat halen, hoef je in ieder geval niet te koken.’

‘Misschien is dat een goed idee, want de keuken ziet er nog uit alsof de bliksem er is ingeslagen.’

Linda en Louise gingen niet veel later de deur uit. Er waren nog meer geslaagden. Vanavond zou er op andere plekken feest zijn en kennelijk was het de bedoeling dat ze verschillende van die

feesten zouden bezoeken, een uurtje hier en een uurtje daar. De rust was wel prettig. Klarijn zette haar opruimronde voort. Maarten mompelde iets over zich niet lekker voelen en naar bed gaan. Ze antwoordde daar niet eens op. Dat had ze immers wel geleerd: zomin mogelijk ingaan op zijn gezondheidsklachten. Ging er de laatste jaren ooit een dag voorbij dat hij die niet had?

Om vier uur in de middag was alles klaar. Ze was er moe van geworden. Wat heet, ze voelde zich ondertussen compleet gevloerd! Louise keek om het hoekje. 'Hoe laat gaan we eten, mam?'

Ze zat meteen rechtop. 'Niet meer aan gedacht, maar, zoals afgesproken, kunnen we patat halen. Als jij dat haalt, kan Linda ondertussen de tafel dekken.'

'Goed mam, jij hebt inderdaad meer dan genoeg gedaan. Alle bende opruimen die wij gemaakt hebben, en wij maar rustig feestvieren. We hebben er verder niet bij nagedacht. Goed hoor, mam.'

Verrast kreeg Klarijn een kleur op haar wangen. Zomaar een complimentje van je kind! Hoe vaak gebeurde dat bij tieners? Ze lachte onzeker. 'Ik ben toch je moeder.'

'Precies, en niet onze sloof. Wat zul je straks genieten als wij op onszelf wonen en zelf onze troep achter ons achterste moeten opruimen.'

Ze grinnikte schaaпachtig. 'Dat zou nog weleens tegen kunnen vallen.'

'Mag ik je een tip geven, mammaatje? Koop nu niet allerlei losse troep voor ons als borden en vaasjes. We hebben allebei een spaarpotje om dat uit te betalen, dat weet je, daar heeft oma Van der Hoek altijd voor gezorgd. Ik weet van pa dat jullie ons een stoel of zo cadeau willen geven nu we uit huis gaan, maar die kopen we zelf wel.'

‘Is er iets anders wat je liever wilt?’ vroeg ze prompt.

Louise grinnikte. ‘Ik dacht meer aan jou. Als je ons nu eens allebei een wasmachine cadeau geeft?’

‘Een wasmachine!’ Nu schoot Klarijn eindelijk welgemeend in de lach. ‘Wat wil je daarmee?’

‘Wassen, natuurlijk!’ was het droge antwoord. ‘Dan hoeven wij niet om de paar weken met ons wasgoed heen en weer te slepen. Als we dan thuiskomen is dat gewoon omdat we jullie graag willen zien.’ Ongemerkt was Louise naast haar op de bank komen zitten. ‘Ik meen het, mam. Ik weet best dat je ons verschrikkelijk zult gaan missen. Ik weet ook dat je het lang niet altijd gemakkelijk hebt gehad en nog niet hebt. Pa met zijn eeuwige kwalen en ziekten. Hij moet naar een psycholoog in plaats van naar de zoveelste dokter.’

Klarijn bloosde. Jongelui konden tegenwoordig zo ongenadig openhartig zijn. Daar ging ze niet altijd even gemakkelijk mee om, zelf opgevoed in een tijd waarin het helemaal niet zo gewoon was om open over zaken als gevoelens en gedachten te praten.

‘Wat denk je nu?’ drong haar dochter aan.

Ze haalde een beetje hulpeloos haar schouders op. ‘Misschien ben ik in de eerste plaats verrast over je onverwacht volwassen inzichten, lieverd. En in de tweede plaats moet je niet vergeten dat het voor je vader niet altijd gemakkelijk is.’

‘Mam, het is voor Linda en mij meer dan duidelijk. Als pa hoofdpijn heeft is hij ervan overtuigd dat het een kwaadaardige tumor is en zit hij meteen weer bij de dokter. Als hij iets verkeerd gegeten heeft en pijn in zijn buik heeft, is het zijn vaste overtuiging dat er sprake is van darmkanker. Bij het minste of geringste prikje in zijn borst dreigt er een infarct en moet hij waarschijnlijk een zware bypassoperatie ondergaan.’

De deur ging open. Even was Klarijn bang dat haar man de ongezouten mening van zijn dochter had gehoord. Maar het was Linda.

‘Pa is een hypochonder, mam. Dokters kunnen hem eindeloos geruststellen en verzekeren dat er niets aan de hand is, maar dat stelt hem niet langer dan een kwartiertje gerust. Het is een stoornis,’ deed Louise nog een duit in het zakje. Omdat ze kennelijk de laatste woorden van Louise had gehoord, keek Linda haar zus vragend aan.

‘Ga je daarom medicijnen studeren, Louise?’ vroeg ze, en daarvan kreeg Klarijn ineens een vreselijk ongemakkelijk gevoel, veroorzaakt door dit onverwacht openhartige gesprek.

Ook Linda ging zitten. ‘Mam, pa heeft de afgelopen jaren een eindeloze rij dokters gezien, heeft alle mogelijke onderzoeken gehad, maar niets of niemand kan hem ervan overtuigen, dat er niet iets grondig mis is met hem. Wij niet, jij niet, en alle dokters van de wereld begrijpen maar niet hoe ziek hij wel is en niemand helpt hem. Ik heb me best eens afgevraagd hoe moeilijk dat voor jou is.’

‘Ik kan er wel mee omgaan,’ pruttelde Klarijn opgelaten.

‘Is dat zo, mam? Dat betwijfel ik, moet je weten. Jij wilt graag meer gaan werken, maar pa wil dat niet. Iemand moet toch thuis zijn om hem te verplegen als hij weer eens ernstig ziek in bed ligt?’

‘Drijf er de spot niet mee, Louise.’

‘Dat doe ik beslist niet. Als ik eerlijk ben heb ik eerder medelijden met mijn vader.’

‘Ik heb er soms moeite mee hem geen aansteller te vinden,’ vond Linda openhartig.

‘Hij is wel degelijk een aansteller, maar hij beseft dat niet. Het zal wel een of andere diepere oorzaak hebben waar wij geen weet van hebben. Daarom zei ik dat hij beter naar een psycholoog of psychiater kan gaan.’ Louise keek onderzoekend naar haar moeder.

Klarijn moest zomaar huilen. Linda sloeg een arm om haar heen. ‘Het moet voor jou soms echt ondraaglijk zijn, mam. Ik

weet dat je ertegen opziet dat wij nu uitvliegen, maar wil je een goede raad van ons allebei? Denk voortaan eens wat meer aan jezelf. Als jij meer wilt werken, moet je dat gewoon doen. Als jij op het strand wilt gaan wandelen en pa wil dat niet omdat hij het weer eens aan zijn hart denkt te hebben, blijf dan niet thuis om op hem te passen en de ambulance te bellen als dat nodig is, zoals pa zegt, maar ga rustig alleen weg. Kom op, mam. Doe eindelijk eens wat je zelf wilt. Je bent drieënveertig en hebt altijd voor iedereen gezorgd. Je hebt het verdiend om eindelijk te kunnen doen wat je zelf wilt.'

Een van de mobieltjes die tegenwoordig bij jongelui doorlopend af schenen te gaan, verstoorde het onverwacht vertrouwelijke gesprek. 'Dat is Arie. Of we komen. Ze gaan met een hele club naar de snackbar en vandaar door naar het eerste feest. Mam, we eten toch niet thuis, hoor. We eten daar wel een patatje oorlog met de anderen. Ik ga me meteen omkleden.'

Weg was Linda. Louise aarzelde nog even. 'Niet huilen, hoor mam. Gaat het wel? Weet je wat, ik haal eerst even een bak nasi voor pa en jou en pas daarna ga ik Linda achterna.'

'Jullie plannen zijn dus veranderd?'

'Kennelijk. Mam, we zijn nog niet uitgevlogen. We gaan voor het zover is lekker nog een paar leuke dingen met elkaar doen. Dat beloof ik je, hoor! Denk maar eens goed na over wat wij zonet gezegd hebben. We menen het. Mam, we houden van je.' Even later viel de deur achter de twee meisjes dicht.

Verward droogde Klarijn haar tranen. Waren haar dochters nu de deur uit gevlucht, of had het telefoontje dat Linda kreeg inderdaad met de veranderde plannen te maken? En hoe dachten haar twee dochters eigenlijk diep in hun hart over hun vader?

‘WAAR ZIJN ZE GEBLEVEN?’

Maarten schoof een halfuurtje later aan de gedekte tafel, waar Klarijn het pakketje uitpakte dat de tweeling zojuist had afgeleverd en dat ze zoals beloofd bij de chinees hadden gehaald. ‘Eten we chinees? Ik dacht... Nu ja, ik vind dat altijd lekker. Mijn been voelt overigens erg raar aan. Het moet wel een verstopt bloedvat zijn. Dat gebeurt soms, weet je. Misschien moet er een stent worden geplaatst als er een bloedvat verstopt is geraakt. Dat kan natuurlijk gemakkelijk gebeuren als je al lang last hebt van hartklachten en de dokter te beroerd is om geschikte medicijnen uit te schrijven. Ik...’

Ze liet hem niet uitpraten.

Ze keek hem onderzoekend aan en schepte nasi op zijn bord. ‘Maarten, de meisjes vieren allerlei feesten en ik ben moe.’

‘Waarvan dan?’

Ze hield een zucht nog net binnen. ‘Kijk eens om je heen, zou ik zeggen.’

Hij trok zijn wenkbrauwen op. ‘Het is toch net als altijd?’

Ineens gooide ze haar vork neer. ‘En hoe denk je dat dat komt? Heb je vanmorgen de puinhopen niet gezien die dat feest van gisteren heeft aangericht?’

‘O ja, natuurlijk wel. Maar jij ruimt toch altijd op zonder dat je daar moe van wordt? Stel je voor, jij bent alleen maar moe, maar ik...’

‘Als je nog één woord zegt, ga ik weg,’ dreigde ze.

‘Wat heb jij eigenlijk?’ wilde hij verongelijkt weten. ‘Als je eens wist hoe moeilijk ik het heb en hoe beroerd ik me voel.’

Ze sloot zich voor hem af en begon te eten. Ondertussen gingen haar gedachten terug naar het gesprek dat ze die middag met Linda en Louise had gevoerd, en vandaar verder terug naar wat er de afgelopen jaren allemaal was gebeurd.

De meisjes hadden gelijk. Haar hele leven was langzamerhand om Maarten gaan draaien, en er was momenteel nauwelijks nog ruimte overgebleven om zichzelf te zijn. Wat was dat eigenlijk, zichzelf zijn? Wist ze nog wel wat ze zelf precies wilde? Eigenlijk niet, dus. Ze gaf nooit onbezorgd gehoor aan een impuls om iets leuks te gaan doen. Altijd was er eerst de overweging dat man en kinderen voor gingen, en nu hadden de meisjes haar zo'n beetje zitten vertellen dat dit allemaal fijn was geweest voor het gezin, maar dat ze nu toch eindelijk eens moest gaan zorgen voor een beter leven voor zichzelf.

Als ze eraan terugdacht, was Maarten altijd al erg bezorgd geweest over zijn eigen gezondheid. Maar in de eerste jaren van hun huwelijk was er meer evenwicht geweest. Hij was toen een lieve man met veel aandacht voor haar, en hij speelde graag met zijn kinderen. Het was snel verergerd nadat zijn ouders vrij kort na elkaar waren overleden. Zijn vader kreeg op zijn tweeënzestigste een hersenbloeding en stierf binnen een week. Sinds die tijd dacht Maarten bij elke geringste steek in zijn hoofd dat hem hetzelfde zou overkomen. In eerste instantie was die angst wel begrijpelijk. Zijn vader was altijd een gezonde vent geweest, die zomaar ineens dood en begraven was.

Zijn moeder was kort daarna gaan sukkelen. Ze kon het leven alleen niet aan, had altijd zwaar op haar man geleund. Ze kreeg allerlei vage klachten en verwaarloosde zichzelf. Toen ze uiteindelijk bij de dokter terecht kwam, was het te laat geweest. Maagkanker.

Dat was nog een heel ontluisterende lijdensweg geworden die acht maanden had geduurd. Ze vocht niet, werd doodziek van de chemokuren en staakte de behandeling voortijdig toen duidelijk werd dat de kuren weinig uithaalden. Ze liet het hoofd hangen en al snel werd duidelijk dat het een strijd was die ze ging verliezen. Gek genoeg leek ze dat niet eens erg te vinden. 'Ik ga straks naar pa,' zei ze in de laatste weken van haar leven,

toen vooral Klarijn vaak bij haar had gewaakt. En dan werd haar gezicht rustig en ontspannen, en blonk er iets in haar ogen wat nog het meest leek op vreugde, al begreep Klarijn daar helemaal niets van.

Kort daarna waren de klachten van Maarten snel toegenomen. Omdat zijn beide ouders betrekkelijk jong waren overleden, nam de dokter in eerste instantie zijn toenemende klachten serieus. Maarten had in enkele jaren tijd zo ongeveer alle onderzoeken ondergaan die er denkbaar waren, en sommige onderzoeken zelfs meerdere malen, omdat hij een second opinion eiste in een ander ziekenhuis. Nooit was er bij al die onderzoeken iets verontrustends aan het licht gekomen. Dit alles was een jaar of acht, negen geleden begonnen en gaandeweg was haar man zieker en hulpelozer geworden, althans volgens hemzelf. Als hij tegenwoordig voor de zoveelste keer bij de dokter kwam, werd hij met een paar sussende woorden naar huis gestuurd.

In de ogen van haar man deugde inmiddels geen enkele dokter meer. Ze lieten immers ernstig zieke patiënten zomaar lopen met hun klachten, in plaats van er iets aan te doen. Zelf kwam Klarijn maar hoogstzelden bij de dokter. Gelukkig maar. Ze was gezond. Jaren geleden was ze gesteriliseerd na problemen met haar baarmoeder, waardoor een nieuwe zwangerschap onverstandig zou zijn, maar kom, ze had twee kinderen en dat vond ze genoeg.

‘Je luistert niet naar me,’ drong het onverwacht tot haar door. Klarijn schrok op uit haar gedachten. ‘Wat zei je dan?’ vroeg ze schuldbewust.

‘Dat ik straks de huisartsenpost ga bellen. Zoals mijn pols jaagt, dat is echt niet normaal.’

‘Als je pols jaagt, is dat omdat je al jaren niet meer sport. Je weet dat de dokter heeft gezegd dat je elke dag een flinke wandeling moet gaan maken. Dan gaat die snelle pols weer over, omdat je een betere conditie krijgt.’

‘Ja, ja, jullie maken je er maar weer vanaf. Jullie weten geen van allen hoe slecht ik me voel. Lopen! In mijn eentje zeker, en dan onderweg een infarct krijgen en voor dood in de berm vallen zonder dat iemand er erg in heeft?’

Ineens keek ze haar man recht in de ogen. ‘Maarten, je bent de grootste aansteller die ik ooit van mijn leven heb gezien, en ik heb er meer dan genoeg van.’

Zoiets had ze nog nooit tegen hem gezegd! Ze schrok er zelf van.

Hij zat haar verbijsterd aan te gapen. Toen zag ze hem rood worden van boosheid. ‘En dat zeg jij! Terwijl jij als geen ander hebt meegemaakt hoe de dokters mij keer op keer met een kluitje in het riet bleven sturen, ondanks dat ik ziek was. Erg ziek. Ik zou arbeidsongeschikt moeten zijn, zodat ik mezelf wat meer kon ontzien. Maar nee hoor, werk maar door tot je erbij neervalt, vinden de heren doktoren, alsof ze een premie opstrijken voor elke patiënt die de overheid niet langer geld kost.’

‘Heeft de dokter je nooit voorgesteld om eens met iemand te gaan praten? Ik ga de volgende keer wel mee om zijn mening daarover te horen.’

‘Wel nu nog mooier! Denk je soms dat ik gek ben? Ik voel wat ik voel, hoor, en daar kun jij niet over oordelen.’

‘Maar de dokters wel en naar hen luister je niet.’

‘Ho, ho, ze luisteren niet naar mij zul je bedoelen! Ze sturen me zomaar naar huis, hoe ernstig het ook is.’

‘Hebben we er nu ruzie om, Maarten?’ Dat was dan de eerste keer, besefte ze. Ze had hem altijd met pappen en nathouden gerust weten te stellen als hij zich miskend voelde omdat hij naar huis gestuurd werd met de boodschap een paracetamol te slikken of een stukje te gaan wandelen om rustiger te worden. Kwam dat door het gesprek met de meisjes? Of kwam het omdat ze zo moe was geworden en dat ze het zo fijn zou vinden als hij nu eens een keertje aan háár dacht? Zoals vroeger!

Ineens zat haar keel dicht en brandden haar ogen. 'Ik word het zo zat, dat eeuwige geklaag over je gezondheid terwijl er niets anders aan de hand is dan kleine dingen die elk mens op zijn tijd voelt.'

Ziezo, dat was eruit en ze schrok er zelf van. 'Het spijt me,' mompelde ze er dan ook meteen achteraan. 'Het zal wel komen omdat ik zo moe ben en omdat ik er zo tegen opzie dat de meisjes straks op zichzelf gaan wonen. Ze willen een wasmachine cadeau krijgen, hoor je dat? Dat is het meest gekke cadeau en ik had dat nooit zelf kunnen bedenken, maar verdorie, ze hebben nog gelijk ook. Ze zijn volwassen. Ze gaan straks hun eigen weg in het leven en dat gaat natuurlijk gepaard met vallen en opstaan.' Zo ratelde ze maar door. Tot ze opnieuw stilviel, haar ogen droog bette en een hap in haar mond stak van de rijst die inmiddels bijna koud was geworden. 'Ik ben moe. Ik ga straks op de bank liggen en een film kijken waar ik alleen maar hard om hoeft te lachen,' besloot ze.

Al die tijd had haar man haar verbijsterd aan zitten kijken.

'Zeg je niets?' vroeg ze toen uitdagend.

'Ik, ik weet niet wat ik hoor,' hakkelde hij toen. 'Je bent alleen maar met jezelf bezig, terwijl ik straks waarschijnlijk naar de huisartsenpost moet omdat mijn hart op hol dreigt te slaan. Dat voelt doodeng, hoor. Weet je wel dat ze mensen die er zo aan toe zijn onder narcose met elektroshocks weer een gezond hartritme moeten bezorgen? Dat gebeurt in het ziekenhuis en is een spoedopname.'

Ach ja, Maarten miste geen enkel medisch programma op de televisie, en wat hij allemaal op internet op zat te zoeken, dat wilde ze niet eens weten.

'Moet ik de ambulance vast bellen?' vroeg ze toen cynisch, maar kennelijk hoorde hij de spottende toon in haar stem niet, zag hij de teleurstelling in haar ogen niet.

'Misschien is dat het verstandigste?' vroeg hij met grote angsto-

gen. 'Het gaat nu wel erg slecht met me, Klarijn.'

Ineens kreeg ze spijt. Goed, ze had weinig achting meer voor haar man, maar hij wás toch haar man en ergens hield ze nog van hem, in een hoekje van haar hart. Vroeger had ze heel veel van hem gehouden, en wanneer dat precies minder was geworden wist ze niet goed meer, maar het hing wel samen met het feit dat hij steeds meer aandacht voor zichzelf vroeg en het nooit meer had voor haar. Zoals nu. Ineens deed dat meer pijn dan ooit, en ze voelde het tot op de bodem van haar ziel.

Toen lukte het haar om diep adem te halen en ze verviel weer in het gedrag dat ze zich de laatste jaren eigen had gemaakt om het omgaan met haar man zo draaglijk mogelijk te maken. 'Als je je niet lekker voelt, moet je maar liever naar bed gaan. Maar ik denk wel dat je je wat beter zult gaan voelen als je een beetje eet. Je hebt nog bijna niets op.'

'Ik heb geen trek. En als ik misschien geopereerd moet worden, hoeven ze mijn maag niet leeg te pompen.'

'Je hoeft vast niet geopereerd te worden, en die hartkloppingen worden vast minder als je lichaam weer kracht opdoet doordat je hebt gegeten.'

'Denk je dat?'

Ze knikte zo overtuigend mogelijk. 'Vast. Probeer het maar eens. Dan zet ik daarna een lekker kopje kalmerende kamillethee voor je.'

'Nu ja, lekker is die thee niet. Maar ik wil me graag iets rustiger voelen. Zal ik een kalmerend tabletje nemen?'

'Een halfje dan,' probeerde ze.

'Nu ja, misschien is een halfje wel genoeg. Pak jij het even?'

'Dus Louise heeft een soort container toegewezen gekregen in Leiden, waar studenten allemaal opgestapeld en geschakeld naast en boven elkaar wonen?'

De grijze vrouw tegenover Klarijn moest lachen. Het was net of

Klarijn in een spiegel keek die een beeld terugkaatste van haarzelf vijftentwintig jaar later. Maar ja, ze zat dan ook tegenover haar moeder.

Ze knikte. ‘Kennelijk is de kamernood onder studenten enorm. Het is net een blokkendoos, maar Louise zegt dat het groot genoeg is en vooral niet te duur. Inmiddels doet ze erg haar best een bijbaantje te vinden. De studiebeurs is vanzelfsprekend bij lange na niet voldoende en wat wij aan de studie van de tweeling bij kunnen dragen, is ook niet onuitputtelijk.’

‘Komen jullie erdoor in de geldzorgen, kind?’

‘Dat nu ook weer niet, hoor, maar het is beslist zo dat we het nodige zullen moeten laten om de kinderen te kunnen laten studeren. We hebben dat er graag voor over, hoor mam. Maar ik wil graag meer gaan werken. Dat maakt onze armslag toch ruimer. Als ik mijn inkomen dan verdeel onder Linda en Louise, kunnen wij tweeën van Maartens salaris best rondkomen en zelfs met vakantie gaan, of als het nodig is een nieuwe auto kopen en zo.’

‘Nu, ze hebben je een aanbod gedaan om vier dagen in de week zes uur te werken, dus ik zou zeggen: doen.’

Klarijn keek bedrukt. ‘Maarten is er fel op tegen en ik kan niet goed tegen die spanningen tussen ons.’

‘Wat kan hij daar nu op tegen hebben?’

‘Nu ja,’ gaf ze moeilijk toe, ‘je kent hem toch. Hij mankeert altijd wat.’

‘Ja, maar hij overdrijft als geen ander.’

‘Hij is bang om alleen te zijn. Als hem dan iets overkomt, duurt het dagen eer ze hem dood vinden, zegt hij.’

‘Hoor ik nu spot, lieverd, of is het echt zo erg?’

‘Zo erg en zelfs erger, mam. Soms vraag ik me af hoelang ik dat nog vol kan houden. Dan word ik zo boos op hem en kan ik me nauwelijks bedwingen om hem niet toe te schreeuwen dat het nu eens over en uit moet zijn met die eeuwige aanstellerij.’

‘Er is een naam voor de kwaal waaraan mijn schoonzoon lijdt. Dat hoef ik jou toch niet te vertellen?’

Klarijn knikte. ‘Hypochondrie. Louise heeft informatie daarover van het internet gehaald. De dokter probeerde er met me over te praten toen ik de laatste keer voor mezelf op het spreekuur kwam. Ik kom er gelukkig bijna nooit, maar een halfjaar geleden had ik ineens gordelroos, weet je nog? We hebben het toen amper over mij gehad, maar wel veel over Maarten.’

‘Dat bedoel ik dus. Jij raakt aldoor tussen wal en schip. Je moet me maar niet kwalijk nemen dat ik me soms zorgen over je maak, lieverd, daar ben ik nu eenmaal je moeder voor. Je werkt voor de kinderen, je past op Maarten en maakt het leven voor hem zo draaglijk mogelijk. Maar wie denkt er aan jou? Wie zorgt er voor jou?’

‘Ik ben gezond en pas drieënveertig, hoor mam. Ik heb helemaal geen zorg nodig.’

‘Laat ik het dan anders zeggen. Wie vraagt eens aan jou hoe jij je voelt? Wie is er lief voor jou?’

Ze schoot een beetje schaapachtig in de lach. ‘Jij. En Ank natuurlijk.’

De oudere vrouw grinnikte mee. ‘Goed hoor, maar doe het niet af met een grapje, kind. Ik meen het. Elk mens heeft een beetje aandacht nodig. Liefde. Vergeet nooit dat ik heel veel van jullie houd.’

‘Dat weet ik, mam. En de meisjes zijn altijd lief voor me, maar nu vliegen ze uit, en ik zal ze zo ontzettend missen!’

De oudere vrouw knikte. ‘Dat ken ik nog van jaren geleden, toen jij de deur uit ging. Dat dubbele gevoel. Blij zijn dat je kind zo verwachtingsvol aan een nieuwe fase in het leven begint, maar tegelijkertijd een beetje verdrietig vanbinnen, omdat je haar zo zult missen. En dat wil je vooral niet zeggen omdat je niets liever wilt dan dat je kinderen gelukkig zijn en ze hun ouders niet als ballast voelen.’

‘Ja, precies.’ Ze kreeg er een kleur van. ‘Duurde dat lang, mam?’
‘Ach, lieverd, je vader en ik hadden onze eigen dingen en het leven ging verder. Na de eerste weken wende het, en het deed me goed jou gelukkig te zien. Toen was je broer al getrouwd, maar die woonde vlakbij. Hij woont gelukkig nog steeds vlakbij.’

‘Zie je Constant vaak?’

‘Zo eens in de week komt hij een sigaartje roken bij zijn moeder. Dat zijn kostbare momenten, lieve kind.’

‘Rookt hij binnen?’

‘Met de deur open, vlak bij het balkon. En verder zie ik Lies en Bas regelmatig.’ Klarijns vijf jaar oudere broer was getrouwd met Lies, en hun zoon Bas werkte in Rotterdam als fysiotherapeut. Hij woonde nog thuis, maar had een vriendin en dacht aan samenwonen.

‘Dat is fijn voor je.’

‘Ja, het geeft rust als je ouder wordt en je kinderen niet te ver uit de buurt wonen. Gelukkig ben ik goed gezond en heb ik plezier in mijn leven, maar je weet nooit wanneer dat voorbij is. Denk maar aan je vader.’

‘Ja mam, dat was een hele klap voor je, hè?’

‘Ik mis hem nog elke dag, meisje, maar ik moet verder. Gelukkig heb ik een sterk geloof en kan ik berusten. Mijn glas is nog altijd halfvol, weet je. Ik kan genieten van de goede dingen in het leven en relativeren dat het nooit enkel vreugde is. Verdriet en teleurstellingen komen nu eenmaal bij iedereen voor. Niemand wordt oud zonder die te leren kennen.’

‘Dat is waar. Ik ga nog een kopje thee voor je maken, mam.’

‘Ja, lekker, maar Klarijn, ik druk je nogmaals op het hart meer je eigen leven te gaan leiden. Voor Maarten zal alle aandacht en zorg nooit genoeg zijn. Hij heeft professionele hulp nodig van een psycholoog of psychiater, weet ik veel.’

‘Dat wil hij niet.’

‘Zolang hij daarin volhardt, zullen zijn klachten niet vanzelf verdwijnen. Hij is altijd al bezorgd geweest over zijn gezondheid, maar de laatste jaren is dat volledig uit de hand gelopen en ik ben bang dat jij er het grootste slachtoffer van bent geworden.’

Haar moeder had niet duidelijker de spijker op de kop kunnen slaan, besepte ze met een triest gevoel vanbinnen. Ze aarzelde met de lege theeglazen in haar handen. ‘Ik wilde dat ik me zekerder voelde.’

‘Als Maarten geen hulp wil zoeken, is het misschien niet eens zo’n slecht idee dat jij dat wél doet. Om uit te zoeken hoe jij ermee moet omgaan dat je man aan ziektevrees lijdt.’

‘Ik zal erover nadenken,’ antwoordde ze. Toen ging ze de beloofde verse thee zetten.

Het gesprek had haar dieper geraakt dan ze wilde toegeven en ze wilde niet dat haar moeder zich nog meer zorgen zou maken om haar.